

برنامه درسی پست مدرن و کاربرد آن در نظام آموزشی

مؤلف: دکتر قدسی احقر

معاونیت علمی (دانشیار)

سازمان پژوهش و برنامه ریزی آموزشی

پژوهشگاه مطالعات

۱۳۹۸

سرشناسه	: احقر، قدسی، ۱۳۴۵ -
عنوان و نام پدیدآور	: برنامه درسی پست مدرن و کاربرد آن در نظام آموزشی/مؤلف قدسی احقر.
مشخصات نشر	: تهران: موسسه فرهنگی و هنری هنر نوین مهرآرنگ، ۱۳۹۸.
مشخصات ظاهری	: ۲۴۰ص: جلد، نمودار.
شابک	: ۹۷۸-۶۰۰-۷۶۷۳-۱۲-۶: ۳۰۰۰۰۰ ریال
وضعیت فهرست نویسی	: فیبا
یادداشت	: کتابنامه
موضوع	: برنامه ریزی درسی
رشته	: Lesson planning
موضوع	: فراتجدد و آموزش و پرورش
موضوع	: Postmodernism and education
رده بندی کنگره	: LB۲۸۰۶/۱۵۰
رده بندی دیویی	: ۳۷۵/۰۰
شماره کتابشناسی ملی	: ۵۸۶۰۲۲۶

شناسنامه کتاب

عنوان: برنامه درسی پست مدرن و کاربرد آن در نظام آموزشی

مؤلف: دکتر قدسی احقر

ویراستار علمی: بهرام احقر

طراح جلد: اللهیار خوشیختی

ناشر: موسسه فرهنگی و هنری هنر نوین مهرآرنگ

سال نشر: ۱۳۹۸

شمارگان: ۲۰۰

نوبت چاپ: اول

شابک: ۹۷۸-۶۰۰-۷۶۷۳-۱۲-۶

آدرس ناشر: تهران - بلوار کشاورز - بین کارگر و جمالزاده - پلاک ۳۲۲ طبقه سوم

قیمت: ۳۰۰۰۰۰ ریال

کلیه حقوق مادی و معنوی برای مؤلف محفوظ است.

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه.....	۱۵
فصل اول: آشنایی با برنامه درسی.....	۱۹
تعریف و مفهوم برنامه درسی.....	۲۱
برنامه درسی از دیدگاه های مختلف.....	۲۴
تاریخ تحول برنامه درسی.....	۲۶
۱- برنامه درسی در دوران غیررسمی.....	۲۸
۲- برنامه درسی در دوران رسمی.....	۲۹
مبانی برنامه ریزی درسی.....	۳۱
۱- مبانی روان شناختی.....	۳۲
۲- مبانی اجتماعی و فرهنگی.....	۳۳
۳- مبانی فلسفی.....	۳۵
انواع برنامه درسی.....	۳۶
عناصر برنامه درسی.....	۴۰
۱- هدف.....	۴۱
۲- محتوا.....	۴۲
۳- روشهای یاددهی-یادگیری.....	۴۲
۴- شایستگی های معلم.....	۴۳
۵- زمان آموزش.....	۴۳
۶- محیط یادگیری.....	۴۳
۸- اجرای برنامه درسی.....	۴۴
۹- ارزشیابی.....	۴۵
مدل های برنامه ریزی درسی.....	۴۶
الف- مدل های تکنیکی برنامه ریزی درسی.....	۴۶
۱- مدل باییت.....	۴۷
۲- مدل تایلر.....	۴۷

۴۸.....	۳- مدل هاکنیز
۴۹.....	۴- مدل تابا
۵۰.....	۵- مدل سیلور و الکساندر
۵۰.....	ب- مدل های غیرتکنیکی برنامه ریزی درسی.....
۵۰.....	۱- مدل چارترز
۵۲.....	۲- مدل ویناشتاين و فانتینی
۵۲.....	۱) شناخت فراگیر
۵۲.....	۲) تعیین علایق
۵۳.....	۳) ایده های سازماندهنده
۵۳.....	۴) انتخاب : یته هایی که محتوا براساس آنها شکل می گیرند.....
۵۳.....	۵) راه های اندگیری
۵۴.....	۶) روش های تدبیر
۵۴.....	۷) نتیجه
۵۵.....	۳- مدل لئون و سوتو
۵۶.....	۴- مدل سیستمی
۵۷.....	۵- مدل جانسون
۵۹.....	۶- مدل مک دونالد
۶۰.....	دیدگاه ها و نظریه های برنامه درسی
۶۱.....	۱: دیدگاه رشد و تکامل فرایندهای شناختی
۶۳.....	۲: دیدگاه منطق گرایی
۶۴.....	۳: دیدگاه تناسب (ارتباط) شخصی
۶۵.....	۴: دیدگاه سازگاری اجتماعی و بازسازی اجتماعی
۶۶.....	۵: دیدگاه برنامه درسی به مثابه تکنولوژی
۶۶.....	۱: نظریه های مفهومی
۶۷.....	۲: نظریه های مشروعیت بخشی
۶۸.....	۳: نظریه های فرایندی
۶۹.....	۴: نظریه های ساختاری
۷۰.....	۵: نظریه های اجرای برنامه درسی

۷۱	فصل دوم: مروری بر مدرنیسم و پست مدرنیسم
۷۳	تعریف و مفهوم مدرنیسم
۷۷	اصول و مبانی مدرنیسم
۸۰	ویژگی های عصر مدرنیسم
۸۳	تعریف و مفهوم پست مدرنیسم
۹۵	ویژگی ها و خصوصیات پست مدرنیسم
۱۰۴	اصول پست مدرنیسم
۱۰۸	مبانی پست مدرنیسم
۱۰۸	۱- مبانی فلسفی پست مدرنیسم
۱۰۹	۲- مبانی معرفت شناسی پست مدرنیسم
۱۱۰	۳- مبانی ارزش شناسی پست مدرنیسم
۱۱۲	ماهیت های پست مدرنیسم
۱۱۲	۱- ماهیت تعلیم و تربیتی پست مدرنیسم
۱۱۹	۲- ماهیت فلسفی پست مدرنیسم
۱۲۰	۳- ماهیت اجتماعی پست مدرنیسم
۱۲۱	۴- ماهیت سیاسی پست مدرنیسم
۱۲۳	نظریه پست مدرنیسم (فرانوگرایی)
۱۲۴	انواع پست مدرن
۱۲۵	شاخصه های پست مدرن
۱۲۷	چهره های پست مدرنیسم
۱۲۷	میشل فوکو
۱۲۸	ژاک دریدا
۱۲۸	ژان فرانسوا لیوتار
۱۲۹	یورگن هابرماس
۱۳۰	ژان بودریار
۱۳۰	ریچارد رورتی
۱۳۱	ژیل دلوز
۱۳۲	رولان بارت

۱۳۲	مقایسه سنت گرایی، مدرنیسم و پست مدرنیسم
۱۳۳	سنت گرایی (جامعه کشاورزی)
۱۳۴	مدرنیسم (جامعه صنعتی)
۱۳۶	سنت گرایی
۱۳۶	مدرنیسم
۱۳۶	پست مدرنیسم
۱۳۷	نقد پست مدرنیسم
۱۳۸	جمع بندی مبحث پست مدرنیسم
۱۳۹	فصل سوم مفهوم و مراحل برنامه درسی پست مدرن
۱۴۱	تعریف و مفهوم برنامه درسی پست مدرن
۱۵۴	جایگاه یادگیرنده در برنامه درسی پست مدرنیسم
۱۵۷	مسائل برنامه درسی مربوط به پست مدرنیست ها
۱۵۷	۱- مسأله مربوط به زمان
۱۵۸	۲- مبحث مربوط به قدرت و سازه
۱۵۸	۳- جسم و فعالیت های جسمی
۱۶۰	۴- روح (معنویات)
۱۶۱	۵- آثار معتبر
۱۶۲	۶- عدالت
۱۶۳	۷- تنوع و کثرت
۱۶۴	۸- زبان
۱۶۵	۹- گفت و گو و مباحثه
۱۶۶	۱۰- اشتیاق و علاقه
۱۶۷	۱۱- جنسیت
۱۶۸	۱۲- تصور و تخیل
۱۶۹	اهداف برنامه درسی پست مدرنیسم
۱۶۹	ارتباط اهداف با شرایط موجود
۱۶۹	منعطف بودن اهداف
۱۷۰	محدودکننده نبودن اهداف

۱۷۵	 تربیت شهروند انتقادی
۱۷۵	 دموکراسی رادیکال
۱۷۶	 گفتمان سازنده دانش
۱۷۶	 بررسی تفاوت
۱۷۷	 دانش عملی
۱۷۸	 خودآفرینندگی
۱۸۱	 محتوای برنامه درسی پست مدرنیسم
۱۹۱	 روش های یاد هی- یادگیری در برنامه درسی پست مدرنیسم
۲۰۹	 نقش محیط یادگیری در برنامه درسی پست مدرنیسم
۲۲۰	 ارزشیابی در برنامه درسی پست مدرنیسم
۲۲۶	 منابع و مأخذ
۲۲۸	 الف) منابع فارسی
۲۳۵	 ب) منابع انگلیسی

در طریقت هر چه پیش سالک آید خیر است
در صراط مستقیم، ای دل کسی گمراه نیست
حافظ

مقدمه

شواهدی در دست است که نشان می‌دهد دنیا در حال شکستن پارادایم مدرنیسم است. فناوری‌های جدید در حال ظهور است منابع جدیدی در حال رونق گرفتن هستند؛ فرهنگ‌های تازه‌ای خلق می‌شوند؛ قدرت‌های سیاسی جدید پا می‌گیرند و همه این تغییرات با سرعتی باور نکردنی پیش می‌روند. کسی نمی‌تواند پیش‌بینی کند در دهه‌های آینده واقعاً چه اتفاقاتی رخ خواهد داد. در عصری که بارزترین ویژگی آن تغییر و انعطاف‌پذیری است، به نظر می‌رسد نظام تعلیم و تربیت از قافله تغییرات و سازگاری با شرایط جدید عقب مانده و آن چیزی که برنامه درسی مدرن ارائه می‌کند، دیگر نمی‌تواند به‌تنهایی دانش‌آموزان را برای بقا و توسعه بیشتر در عصر پست‌مدرن آماده سازد و به‌رغم دانش و تجربه گسترده‌ای که برنامه‌ریزان درسی درباره اجرای تغییرات مؤثر در برنامه‌های درسی دارند، ساختار، منابع و سنت‌های مدرنیستی موجود، اهداف و فرایندهای تغییر برنامه درسی را با محدودیت‌های خاصی مواجهه ساخته است. به بیانی دیگر، در دهه‌های اخیر، جهان شاهد شکل‌گیری یک جریان فلسفی-اجتماعی جدید است. جریانی که با وجود گستردگی پیچیدگی خاص خود، حوزه‌های مختلف را به چالش فرا می‌خواند. این جریان فلسفی-اجتماعی که از آن به پست‌مدرنیسم

یاد می‌شود، درحقیقت انتقاد از مدرنیسم^۲ و بررسی بن‌بست‌های آن است. هرچند، امروزه برنامه‌ریزان برای پیش‌برد پروژه‌های اصلاحی برنامه‌های درسی شیوه‌هایی در پیش گرفته‌اند، اما به بسیاری از مواردی که پست‌مدرنیست‌ها بر آنها تأکید دارند، بی‌توجه بوده یا بازمانده‌اند. برنامه درسی پست‌مدرن به دنبال نوعی تربیت تحولی است که باعث شود معلمان و دانش‌آموزان در یک سفر اکتشافی و امیدوارانه به کشف و بررسی مسائل بپردازند. به عبارت دیگر، پست‌مدرنیسم برخی ویژگی‌های زیر را برای برنامه درسی قائل است:

اول اینکه برنامه درسی باید راه‌های جدیدی از فهم جهان را ارائه دهد و برای گذر از چهارچوب مدرنیسم، برنامه‌ریزان درسی باید پیشرفت‌های همزمان در رشته‌های مختلف مثل شیمی، فیزیک و ادبیات و ... را با الگوهای جدیدی در حال شکل‌گیری درون آنها مدنظر قرار دهند.

دوم اینکه از آنجاکه پیشرفت اجتماعی غیرثابت و نامنظم است، به جای اینکه درس‌ها شامل یک ساختار بسته و شروع و پایانی مشخص داشته باشند و یا هدف از قبل تعیین شده داشته باشند، باید اکتشافی بوده تعادل در ذهن یادگیرنده ایجاد کنند. راه‌های جدید و جایگزین را ممکن سازند.

سوم اینکه برنامه درسی به جای هدف‌های رفتاری منظم باید شامل هدف‌های عمومی توافقی و مذاکره‌ای باشد که هم جامعه، هم والدین و معلمان و خصوصاً خود دانش‌آموزان در تعیین آن هدف‌ها سهم باشند و نهایتاً اینکه روابط بین فردی و تقابل دیالکتیکی باید مورد توجه باشد.

به بیانی دیگر، برنامه درسی پست‌مدرن بر مباحثی تأکید دارد که رجب فزایش آگاهی فرهنگی، تاریخی، سیاسی، بوم‌شناختی، زیبایی‌شناختی و الهیاتی می‌شود و به نوعی باعث شرایط کلی حیات انسان را دربرمی‌گیرد. محتوای برنامه درسی به گونه‌ای است که افراد را در فرایند «شدن» قرار می‌دهد. برنامه درسی پست‌مدرن با کلیت مخالف است، یادگیری را منحصرراً به انتقال دانش نمی‌داند، میان‌رشته‌ای است، هیچ هدفی را بهتر از اهداف دیگری نمی‌داند و تنها ملاک برتری را توجه به تفاوت، تنوع، ابهام و دیگری می‌داند؛ افشاگر است، اما هیچ راه‌حل نهایی ارائه نمی‌کند؛ زیرا نتیجه

چنین تلاشی را ایجاد نظامی سرکوبگر می‌داند (فانی، ۱۳۸۳). براین اساس نویسنده می‌کوشد کتابی با عنوان برنامه درسی پست‌مدرن و کاربرد آن در نظام آموزشی را به رشته تحریر درآورد. این کتاب در سه فصل اساسی تألیف شده است.

فصل اول با عنوان: **آشنایی با برنامه درسی**، موضوعاتی از قبیل: «تعریف و مفهوم برنامه درسی، برنامه درسی از دیدگاه‌های مختلف، تاریخ تحول برنامه درسی، مبانی برنامه‌ریزی درسی، انواع برنامه درسی، مدل‌های برنامه‌ریزی درسی، دیدگاه‌ها و نظریه‌های برنامه درسی و عناصر برنامه درسی بررسی شده است.

در فصل دوم عنوان: **مروری بر مدرنیسم و پست‌مدرنیسم**، به مطالبی از قبیل: «تعریف و مفهوم مدرنیسم، اصول و مبانی مدرنیسم، ویژگی‌های عصر مدرنیسم، تعریف و مفهوم پست‌مدرنیسم، ویژگی‌ها و شاخص‌های پست‌مدرنیسم، اصول پست‌مدرنیسم، ماهیت‌های پست‌مدرنیسم، نظریه پست‌مدرنیسم، انواع پست‌مدرنیسم، مقایسه سنت‌گرایی، مدرنیسم و پست‌مدرنیسم، نقد پست‌مدرنیسم و جمع‌بندی» ارائه شده است.

در فصل سوم با عنوان: «**مفهوم و مباحث برنامه درسی پست‌مدرن**»، به مطالبی از قبیل: «تعریف و مفهوم برنامه درسی پست‌مدرن، جایگاه یادگیرنده در برنامه درسی پست‌مدرنیسم، اهداف برنامه درسی پست‌مدرنیسم، محتوای برنامه درسی پست‌مدرنیسم، روش‌های یاددهی-یادگیری در برنامه درسی پست‌مدرنیسم، نقش محیط یادگیری در برنامه درسی پست‌مدرنیسم، ارزشیابی در برنامه درسی پست‌مدرنیسم» اشاره شده است.

از خوانندگان محترم انتظار می‌رود با بیان نظرات و پیشنهادها و تکمیلی خود مؤلف را در تحقق اهداف و برنامه‌های نظام آموزش و پرورش یاری رسانند. امید است این وجیزه همچون «ران ملخ به پیشگاه سلیمان» تلقی شود و مورد قبول جامعه آموزشی قرار گیرد.

قدسی احقر

تهران، ۹۸